

ES POT SER HOME SENSE SER VIOLENT?

Marcelo Colussi

2/4/2006

www.voltairenet.net

Ser home, ser un mascle, és sinònim “d'hombria”. Aquesta condició, a la vegada, es defineix per característiques considerades positives inherents a la masculinitat (energia, fortalesa, coratge, honorabilitat, honradesa), és a dir, aquelles pròpies d'un “cavaller”, amb la qual cosa el cercle viciós es tanca en sí mateix: ser home és ser fort i honrat, ser valerós. Pot una dona participar de les propietats de la hombría? I un homosexual? Segurament no. Ningú dirà que les dones són naturalment no-honrades, però no hi ha dubtes de que a Occident el pes de la misogínia medieval encara segueix present (els heretges eren habitualment bruixes, dones); i en cultures no occidentals inclús és legal la violència masculina sobre el col·lectiu femení. Pel que fa a la homosexualitat, mentre en moltes parts del món això és considerat delictes encara avui en dia, al món occidental fins no fa molts anys formava part del llistat de psicopatologies oficials.

Els models culturals amb els que s'han construït totes les societats fins la data es centren en l'hegemonia masculina. El poder, la propietat, el saber, en definitiva: les “coses importants”, són masculines, són d'homes. “El món de la dona és la casa; la casa de l'home és el món”, diu el refrany. Les societats masculistes han considerat sempre la força com un valor en sí mateix: entre aquestes “coses importants” que fan el desenvolupament humà i que defineixen a la hombría, hi ha la força. O si es vol dir d'una altra manera: la violència. Virilitat és sinònim de força.

“La violència és la partera de la història”; almenys fins ara, això és innegable, i totes les nostres matrius culturals segueixen fent d'ella el mateix destí d'allò humà. La guerra ha estat i continua sent una de les activitats més importants en la dinàmica social. Per cert: cosa d'homes, de mascles (tot i que recentment qui dirigia les tortures a Iraq fos una dona, una general, que sens dubte “els tenia ben posats”). És evident, aleshores, que la virilitat, tot i que l'exerceixi la dona, és cosa d'homes.

Res és etern, feliçment (tots els déus immortals... al final van desaparèixer), i aquests patrons patriarcals comencen a ser qüestionats. Però sols no han de caure, per la qual cosa necessiten un esforç important per seguir sent posats en dubte i modificats. Bona part d'aquest esforç, a més, ha de venir des dels homes. El masclisme és un problema social, de totes i tots, per la qual cosa no són només les dones les que tenen davant de sí un desafiament. Són les societats en el seu conjunt les que han de canviar. Boníssim que les dones hagin pres la iniciativa en aquest canvi, però per transformar i superar el masclisme som els homes els qui també hem de canviar, potser els que més que ningú hem de canviar.

Aquestes línies breus amb prou feines són una aportació més en aquesta tasca de transformació que ja ha començat. I les escriu un home.

Pot un home ser tal cosa sense participar de la propietat de la violència? S'és més i millor home perquè se li pega a una dona?

Potser avui en dia en molts països occidentals ja va deixar de ser tema tan dramàtic la violència intrafamiliar; almenys, ja pot ser considerada un fet delictiu i no un “dret” masculí. Tot i que de cap manera ha desaparegut, s'ha d'aclarir. A Europa, la culta i desenvolupada Europa, per cert, la violència masculina és la tercera causa de mort de dones, per davant del càncer i del VIH/SIDA.

Potser la violència, a més de la brutal agressió física, va prenent altres formes (no volem dir que els cops de puny i les patades contra les dones s'hagin acabat. N'hi ha prou en llegir el llibre de denúncies de qualsevol estació policial per constatar-ho..., i sabem que es registren quantitats infinitament menors d'agressions masculines de les que en realitat es produeixen, per por, per ignorància, per inèrcia social. En altres termes: per la cultura masclista dominant). La fortalesa masculina -si és que a això se li pot dir “fortalesa”- es pot veure també d'altres maneres:

* D'entre quasi 200 països a tot el món, no arriben a 20 els que estan conduïts políticament per una dona. * El 14.5% dels membres dels parlaments nacionals de tot el món són dones. * El 7% del total mundial de gabinetes ministerials són dones; les dones que són ministres es concentren en les àrees socials (14%), comparades amb les que estan en àrees legals (9.4%), econòmiques (4.1%), assumptes polítics (3.4%) i executius (3.9%). * Dins de les Nacions Unides les dones ocupen sols el 9% dels treballs directius de major nivell. * El 99% dels títols de propietat combinats de tot el planeta (accions, terres, béns immobles, comptes bancàries) està en mans masculines. * Les dones treballen igual o major quantitat d'hores i amb similar o major esforç que els homes per menys salari. * El treball domèstic de les mestresses de casa -sense horari, continu, perpetu- no és justament valorat. * Els efectes no desitjats de qualsevol mètode anticonceptiu els pateixen sempre les dones i no els homes (incomoditat, canvis hormonal, inclús esterilitat), degut a la forma en que estan concebuts -és sempre la dona la que ha de “cuidar-se”-, i el preservatiu, únic mètode amb el qual es protegeixen els homes, pot causar en no pocs casos irritacions i al·lèrgies a les dones-.

Dit en altres termes: és més fàcil, comú i natural que siguin les dones les qui surten perjudicades en la seva relació amb els homes, i no a la inversa. Davant d'aquest estat de coses, per què voldrien canviar els homes aquesta situació?

Ser home -qualsevol home, “l'exitós” triomfador de Hollywood o l'home comú de a peu a qui no li arriba el sou- atorga una quota de poder sobre la dona. Ser home, per tant, implica en forma natural poder exercir la violència sense ni tan sols considerar-la com a tal. Ser un mascle fet i dret porta implícita la violència com la seva característica distintiva fonamental. Per dir “em van perjudicar” sol utilitzar-se l'expressió “em van fotre”¹. És que l'acte sexual perjudica a algú, o és que aquí es filtra la ideologia patriarcal, masclista, dominadora, on el poder masculí sempre s'exerceix a la força i on l'exercici sempre és en detriment d'un altre?

Pel contrari, per ser una dona “que es fa valer” (la Dama de Ferro Margaret Thatcher o Condoleeza Rice, la Dona Meravelles o qualsevol exemple de lider exitosa) s'ha de presentar una dosi de “duresa”. Els símbols de la feminitat no es corresponen amb una imatge violenta -la qual cosa pot dur secundàriament a l'interrogant sobre si “s'allibera” més una dona perquè prescindeix del seu arquetip de “nina” no depilant-se i deixant-se els cabells curts-.

1 En castellà l'expressió “joder” fa una al·lusió més directa a l'acte sexual.

El que està clar és que, fins ara, totes les construccions culturals de la masculinitat han apel·lat a la violència, a la força, a l'agressivitat com a distintiu de la seva condició. És a dir: el triomf s'associa amb la superació sobre l'altre, amb la seva derrota.

Pot construir-se una masculinitat sense necessitat d'apel·lar a aquest estereotip? Pregunta que ens pot fer pensar respecte a com construir un nou model de societat basat en la horitzontalitat, en el compartir poders i no en la imposició violenta i jeràrquica del qui està a dalt.

Pensar avui en si es pot ser home sense ser violent és com pensar en una societat lliure de forces armades: potser soni quimèric, però aquí està el repte. La construcció d'una societat nova, solidària i no basada en la força bruta, va de la mà de noves i superadores relacions de gènere on ningú domini a ningú, on "fotre"² a un altre no sigui perjudicar-lo, sinó una de les coses més maques.

2 En el sentit de realitzar l'acte sexual.